

До разової спеціалізованої вченої ради у
Національній академії внутрішніх справ
03035, м. Київ, пл. Солом'янська, 1

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора юридичних наук, професора Удовика Лариси Григорівни на дисертацію Шкляр Іванни Володимирівни на тему «Право людини на медичну допомогу із застосуванням трансплантації: український та зарубіжний досвід», представлену до захисту у спеціалізовану вчену раду Національної академії внутрішніх справ на здобуття ступеня доктора філософії галузі знань зі спеціальності 081 Право

Актуальність теми дисертації.

Стрімкий розвиток біомедицини, генетики, фармакології, трансплантології, біотехнологій відкривають перед людством принципово нові можливості покращення якості життя, його тривалості та, водночас, – непередбачувані й суперечливі наслідки. Чільне місце серед цих можливостей посідає право людини на медичну допомогу із застосуванням трансплантації, реалізація якого детермінує низку проблем, що мають комплексний характер. Їх вирішення обумовлює необхідність звернення як до здобутків юридичних наук, насамперед, конституційного, цивільного, адміністративного, господарського, кримінального права, загальної теорії та філософії права, так і до положень біології, медицини, етики, культурології, психології. Вкрай важливим є також спільне ціннісне розуміння проблем, пов'язаних із правом людини на медичну допомогу із застосуванням трансплантації міжнародною спільнотою, формування міжнародно-правових засад і стандартів пов'язаних із трансплантологією, біоетикою, біомедициною, врахування позитивного зарубіжного досвіду, які формують підґрунтя національного законодавства.

Саме тому дисертація Шкляр Іванни Володимирівни, яка присвячена дослідженню проблематики права людини на медичну допомогу із застосуванням трансплантації з урахуванням українського та зарубіжного досвіду, є досить актуальною і своєчасною.

Актуальність дослідження підсилює і процес наближення національного законодавства до нормативно-правових джерел Європейського Союзу у сфері забезпечення дотримання конституційних прав та свобод людини і громадянина який покликаний сприяти подальші правовій реформі, що удосконалив механізм реалізації права людини на медичну допомогу загалом, із застосуванням трансплантації зокрема. Дослідження права на медичну допомогу із застосуванням трансплантації має не лише наукове, а й практичне значення, адже в умовах застосування нових методів лікування набуває особливо важливого значення охорона за захист конституційних прав та інтересів донора та реципієнта.

Широкий спектр існуючих різноманітних науково-теоретичних праць, які певною мірою предметно зорієнтовані на висвітленні та вирішенні проблем у сфері надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації анатомічних матеріалів людини, комплексних монографічних напрацювань, насамперед конституційно-правового характеру, у національній юридичній доктрині немає, що власне потребує активізувати увагу до цієї проблеми.

Зазначене дає всі підстави визначити тему дисертаційного дослідження Шкляр І.В. як актуальну і таку, що відповідає сучасним потребам вітчизняної науки конституційного права.

Відповідність дисертаційної роботи сучасним вимогам науки і практики.

Дисертаційне дослідження виконувалося на кафедрі конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ відповідно до Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2016-2020 роки, затверджених постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 03 березня 2016 року; Стратегії сталого розвитку «Україна-2020», затвердженої Указом Президента України від 12 січня 2015 року №5/2015; Плану законодавчого забезпечення реформи в Україні, схваленого Постановою Верховної Ради України від 4 червня 2015 року №509-VIII; Тематики наукових досліджень та науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020-2024 роки, затвердженої Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 11 червня 2020 року №454; Основних напрямків наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2021-

2024 роки, затверджених рішенням вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 21 грудня 2020 року (протокол №23); напрямів Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 24 березня 2021 року №119/2021.

Тему дисертації затверджено рішенням вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 27.11.2018 року (протокол №18).

Тема дослідження відповідає пункту 3.4.2.2. «Правові механізми забезпечення та захисту прав і свобод людини і громадянина» Основних наукових напрямів та найважливіших проблем фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних, суспільних та гуманітарних наук Національної академії наук України на 2019-2023 роки, затверджених Постановою Президії Національної академії наук України від 30 січня 2019 року №30 та включена до переліку тем дисертаційних досліджень Національної академії правових наук України.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Поставлені наукові завдання виконані на високому методологічному рівні, а дисертант оволодів необхідними для рівня доктора філософії компетенціями.

У дисертаційному дослідженні вирішено низку важливих теоретичних і практичних проблем, зокрема, автором здійснено теоретичне узагальнення та виконано наукове завдання щодо формулювання змістовної концепції реалізації права людини на медичну допомогу із застосуванням трансплантації, а також розроблено й обґрунтовано теоретично висновки та практично значущі пропозиції й рекомендації, спрямовані на вдосконалення чинного національного законодавства та відповідної правозастосовної практики.

У роботі були використані сучасні методи досліджень та аналізу даних. Методологічна основа дисертаційного дослідження зумовлена сукупністю загальних та спеціальних підходів і методів наукового пізнання. Предметно обумовлене використання загальнонаукових і спеціальних методів забезпечило всебічність отримання теоретичної інформації та сприяло запровадженню актуально нової інформації до понятійно-категоріального апарату конституційного права.

З-поміж загальнонаукових методів було застосовано такі: діалектичний (с.54-56, 60, 63, 73), історичний (с. 54-56), історико-порівняльний (с. 56-66), системний (с.74, 139), структурний (с. 76, 142-147), систематизації (с. 87,100-101, 106, 108-109,133), аналітичний (с.52-53, 88, 93, 129, 131-133, 137, 191-193), герменевтичний (с. 84-86), статистичний (с. 102, 172-173, 176), узагальнення (с.103-105), періодизації (с. 69-73, 99-100, 130); спеціальні: формально-правовий (с. 69, 75, 79, 89, 95-96, 110-117, 166) , порівняльно-правовий (с. 66, 91-92, 96, 98, 110-111, 173, 177, 179, 183, 188-189), спеціально-юридичний (с.82-84, 86, 106-107, 125-127, 147, 168) тощо.

Діалектичний метод зумовив використання парних категорій діалектики як форма і зміст, причина і наслідки, частина і ціле. Поєднання порівняльного та історичного методів дозволило зрозуміти та відтворити процес становлення та розвитку права людини на медичну допомогу із застосуванням трансплантації на основі дослідження вітчизняних теоретико-правових поглядів та законодавства минулого (підрозділ 1.1., 1.2., 2.1). За допомогою застосування порівняльно-правового методу, тобто методу конституційної компаративістики вдалося визначити загальні тенденції розвитку права на медичну допомогу із застосуванням трансплантації на основі порівняльного аналізу його розвитку в різних країнах світу (підрозділ 2.1., 2.3.). Застосування структурного методу допомогло виявити стійкі взаємозв'язки між складовими елементами права людини на медичну допомогу із застосуванням трансплантації, що є невід'ємними частками цілої системи (підрозділ 2.2.). Герметичний метод дав змогу дослідити та тлумачити зміст формулювань, викладених у положеннях нормативно-правових актів, що здійснюють регулювання відносин у сфері медичної діяльності із застосуванням трансплантації для з'ясування їх змісту та значення, встановлення логічних зав'язків між відповідними приписами (підрозділ 2.2., 3.1., 3.2.) Системний та аналітичний методи стали основою для систематизації та типологізації засад та принципів реалізації права людини на медичну допомогу із застосуванням трансплантації (підрозділ 3.1.). Статистичний метод дозволив проаналізувати статистичні дані та ефективність дії конституційно-правових норм та їх вплив на суспільні процеси (підрозділ 3.3.). Метод узагальнення застосовано при підготовці висновків (висновки до розділів, загальні висновки).

Отже дисертаційне дослідження Шкляр І.В. виконане на високому науково-теоретичному і методологічному рівнях.

Достовірність та новизна наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Новизна представлених результатів дисертації Шкляр І.В. визначається тим, що дисертаційне дослідження є одним із перших в Україні монографічних досліджень, у якому опрацьовано основні теоретико-методологічні та конституційно-правові аспекти забезпечення реалізації конституційного права людини на медичну допомогу із застосуванням трансплантації. В роботі містяться положення, висновки, рекомендації та пропозиції, які посвідчують наукову новизну проведеного дослідження.

У результаті здійсненого дослідження наукову новизну сформульовано та подано у ряді нових концептуальних положень, висновків та рекомендацій, що мають важливе науково-теоретичне й практично цільове значення та виносяться на захист, зокрема:

вперше:

– запропоновано авторське визначення, за яким під суб'єктивним правом людини на медичну допомогу із застосуванням трансплантації є закріплена у законодавстві та гарантована державою можливість кожної людини скористатися безальтернативним, спеціальним методом лікування, що представляє собою комплекс дій, включаючи медичну операцію по пересадці анатомічного матеріалу людини, за наявності медичних показань для збереження людського життя та відновлення здоров'я.

– запропоновано власну класифікацію існуючих в різних країнах світу видів донорства, як складової для забезпечення реалізації права на медичну допомогу із застосуванням трансплантації: 1. Залежно від статусу донора: прижиттєве та посмертне донорство; 2. Залежно від родинного зв'язку донора-реципієнта: родинне та неродинне (емоційне або перехресне) донорство; 3. Залежно від способу отримання органів: рутинний забір органів, забір органів, що базується на презумпції згоди та забір органів, що базується на презумпції незгоди; 4. Залежно

від суб'єктного складу надання згоди: первинне (надання самостійно згоди можливого донора за життя) та вторинне (надання згоди іншими особами після смерті донора); 5. За виразом волі щодо посмертного донорства: активне (за умови дії презумпції незгоди, що означає необхідність суб'єкта за життя вчиняти активні дії щодо можливого донорства своїх власних анатомічних матеріалів) та пасивне (за умови дії презумпції згоди, що означає мовчазну згоду суб'єкта щодо прийняття рішення донорства анатомічних матеріалів після її смерті); 6. Донорство за часом здійснення трансплантації: для негайного оперативного втручання із застосуванням трансплантації або можливості отримання медичної допомоги із застосуванням трансплантації у майбутньому (для ауто трансплантації); 7. За віком донора: донорство повнолітніх осіб та дитяче донорство; 8. За видом анатомічного матеріалу: донорство органів, донорство гемопоетичних стовбурових клітин, здатних до регенерації та донорство інших анатомічних матеріалів; 9. В залежності від дієздатності донора: донорство дієздатних осіб та донорство недієздатних або частково обмежених у дієздатності. Практичне значення та ефективність наведеної класифікації обумовлюється тим, що в залежності від виду, по-різному здійснюється правове регулювання медичної допомоги із застосування трансплантації, змінюється суб'єктний склад таких правовідносин, а також сама процедура здійснення трансплантації анатомічних матеріалів людини.

– формулюється дефініція, що суб'єктом конституційного права людини на медичну допомогу із застосуванням трансплантації є реципієнт, тобто людина, яка потребує застосування трансплантації анатомічних матеріалів людини.

удосконалено:

– систему періодизації становлення в Україні права людини на медичну допомогу із застосуванням трансплантації на основі системного аналізу нормативного регулювання інституту трансплантації анатомічних матеріалів людині: 1 етап: до 1933 – початковий етап, перші спроби пересадки анатомічних матеріалів людині від донора реципієнту, з'явлення перших нормативних актів, що регулювали питання вилучення органів та тканин людини після її смерті; 2 етап: 1933 – 1957 – з'являється нормативно-правове регулювання вузького спектру дії, а

саме можливості здійснення медичної допомоги із застосуванням трансплантації рогівки ока; 3 етап 1957 – 1977 закріплюються окремі положення та норми, що регламентують питання трансплантації інших трупних тканин, діє «презумпція згоди»; 4 етап 1977 – 1992 – юридично закріплюється визначення біологічної смерті, констатування смерті особи та умов, які дозволяють вилучити нирку для трансплантації; 5 етап 1992 – 2018 – вперше з часів здобуття незалежності України на законодавчому рівні закріплюється поняття трансплантація, створюється Координаційний центр трансплантації, приймається нормативно-правова база, що регулює діяльність із застосуванням трансплантації органів та тканин людини, закріплюється «презумпція незгоди»; 6 етап 2018 – і до теперішнього часу – стрімкий розвиток надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації у зв'язку із розробленням та прийняттям законів відповідно до сучасного стану науки та розвитку громадянського суспільства.

– висновок, що основними, базовими принципами, на яких ґрунтується право людини на медичну допомогу із застосуванням трансплантації анатомічних матеріалів є пріоритетності здоров'я, законності, всебічності поінформованості усіх сторін, добровільності, безоплатності, безальтернативності.

– питання конституційно-правової практики застосування різних підходів презумпції у питаннях здійснення трансплантації та з'ясовано, що презумпція згоди діє в таких країнах як Іспанія, Португалія, Білорусь, Бельгія, а презумпція незгоди діє в США, Канаді, Німеччині, Великій Британії. З'ясовано, що показники донорства не знаходяться у прямій залежності від підходу до презумпції, а вирішення проблеми дефіциту донорського матеріалу потребує комплексного підходу.

– доводиться, що під конституційно-правовим регулюванням права людини на медичну допомогу із застосуванням трансплантації в Україні слід розуміти нормативно-організаційний вплив на суспільні відносини, що виникають у результаті здійснення діяльності у сфері застосування спеціального методу лікування трансплантації.

дістали подальшого розвитку:

– пропозиція викласти у такій редакції ч.3 ст.49 Конституції: «Держава створює умови для ефективного і доступного для всіх осіб медичного обслуговування. У державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога громадянам надається безоплатно; існуюча мережа таких закладів не може бути скорочена. Держава сприяє розвитку лікувальних закладів усіх форм власності.», оскільки суб'єктом конституційного права людини на медичну допомогу із застосуванням трансплантації виступає реципієнт, тобто людина, яка потребує застосування трансплантації анатомічних матеріалів людини, а Основний закон закріплює поняття «громадянин», що формує розбіжності та створює труднощі для правильного встановлення поняття суб'єкта права на медичну допомогу із застосуванням трансплантації.

– твердження, що для покращення реалізації конституційного права людини на медичну допомогу із застосуванням трансплантації необхідно закріпити на рівні закону порядок застосування перехресного донорства, а також встановити сутність та зміст такого правового інституту.

– питання, щодо подальшого вдосконалення реалізації права людини на медичну допомогу із застосуванням трансплантації.

Результати і положення дисертації, які виносяться на захист відповідають всім вимогам положення на здобуття ступеня доктора філософії, є обґрунтованими та логічними, мають високий ступінь наукової новизни та практичне значення.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій сформульованих у дисертації, в опублікованих наукових працях.

Висновки, положення, рекомендації та пропозиції дисертації, які виносяться на захист відповідають всім вимогам положення на здобуття ступеня доктора філософії, є обґрунтованими та логічними, мають високий ступінь наукової новизни та практичне значення. Основні теоретичні положення та практичні результати дисертаційного дослідження обговорювались на засіданнях кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ, а також оприлюднені на 7 міжнародних науково-практичних конференціях, круглих столах.

Публікації. Основні положення та висновки, сформульовані в дисертації відображено у 13 наукових публікаціях, серед яких 6 наукових статей – у виданнях, що включені Міністерством освіти і науки України до переліку фахових видань з юридичних наук, 1 стаття – у науковому виданні включеного до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), а також 7 тез доповідей, що були оприлюднені на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних та науково-теоретичних конференціях та засіданнях круглих столів.

Наукові публікації, за темою дисертаційного дослідження:

1. Шкляр І.В. Дослідження права на медичну допомогу із застосуванням трансплантації у вітчизняних та зарубіжних наукових працях. *Експерт: Парадигми юридичних наук і державного управління*. 2020. №6 (12). С. 140-150.
2. Шкляр І.В. Сутнісний аспект методології наукового дослідження права людини на медичну допомогу із застосуванням трансплантації. *Наукові перспективи*. 2020. №4 (4). С. 127-138
3. Кульчицька О.В., Шкляр І.В. Право людини на медичну допомогу із застосуванням трансплантації, його сутність та значення. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління*. 2020. №4(10). С. 111-118.
4. Шкляр І.В. Донорство – невід’ємна складова забезпечення реалізації права на медичну допомогу із застосуванням трансплантації. *Експерт: Парадигми юридичних наук і державного управління*. 2021. № 3 (15). С.182-189.
5. Шкляр І.В. Забезпечення конституційно-правового регулювання права людини на медичну допомогу із застосуванням трансплантації. *Експерт: Парадигми юридичних наук і державного управління*. 2021. № 4 (16). С. 89-97.
6. Шкляр І.В. Форми реалізації права людини на медичну допомогу із застосуванням трансплантації. *Експерт: Парадигми юридичних наук і державного управління*. 2021. №5 (17). С.125-131.
7. Шкляр І.В. Право людини на медичну допомогу із застосуванням трансплантації, його сутність та значення. *Конституція України в умовах сьогодення* : наук.-практ. круглий стіл (Київ, 24 черв. 2019 р.). Київ : ННІ № 3 НАВС, 2019. С. 234–235.

8. Шкляр І. В. Дослідження права на медичну допомогу із застосуванням трансплантації у вітчизняних та зарубіжних наукових працях. *Літні наукові підсумки 2020 року* : матеріали 31-ї Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Дніпро, 4 червня 2020 р.). Дніпро, 2020. С. 35–39.

9. Шкляр І. В. Дослідження історії розвитку законодавчого регулювання права на медичну допомогу із застосуванням трансплантації. *Весняні наукові зібрання* : матеріали XLV Міжнар. інтернет-конф. Ч. 4 (Суми, 22 травня 2020 р.). Суми, 2020. С. 110–115.

10. Шкляр І. В. Методологія дослідження права на медичну допомогу із застосуванням трансплантації. *Сучасний конституційний процес та судово-правова реформа: реалії сьогодення та перспективи* : матеріали круглого столу кафедри конституційного права та прав людини НАВС (Київ, 24 червня 2020 р.). Київ, 2020. С. 92-97.

11. Шкляр І. В. Сучасний погляд на принципи надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації. *Theory, practice and science* : XXIII International scientific and practical conference (Tokyo, April 27–30, 2021). Tokyo, Japan, 2021. P. 205–208.

12. Шкляр І. В. Особливості конституційно-правової практики застосування різних підходів презумпції у питаннях здійснення трансплантації. *Current issues, achievements and prospects of science and education* : International scientific and practical conference (Athens, May 3–5, 2021). Athens, Greece, 2021. P. 92–94.

13. Шкляр І. В. Реалізація права на медичну допомогу із застосуванням трансплантації за допомогою видів прижиттєвого донорства. *Modern approaches to the introduction of science into practice*: International scientific and practical conference (San Francisco, May 24 – 26, 2021). San Francisco, USA. P. 128–130.

Оцінка змісту дисертації.

Дисертація містить анотації державною та англійською мовами, список публікацій здобувача за темою дисертації, вступ, 3 розділи, що мають 8 підрозділів, висновки, список використаних джерел 265 найменувань на 27 сторінках) і 2

додатки (на 7 сторінках). Повний обсяг дисертації становить 235 сторінок, з них основного тексту – 190 сторінок.

У вступі обґрунтовується вибір теми дослідження, зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, мета і задачі дослідження, об'єкт, предмет та методи дослідження, наукова новизна отриманих результатів, апробація матеріалів дисертації, публікації, структура та обсяг дисертації.

Розділ 1 «Теоретико-правові та методологічні засади дослідження права людини на медичну допомогу із застосуванням трансплантації в Україні та зарубіжних країнах» присвячено узагальненню й аналізу історіографії права людини на медичну допомогу із застосуванням трансплантації в наукових дослідженнях минулого й сучасності, становленню і розвитку законодавчого регулювання відносин, що виникають у процесі надання медичних послуг із застосуванням трансплантації анатомічних матеріалів, обумовленого першочерговим значенням охорони життя та здоров'я людини, а також в цілому стану наукових досліджень права людини на медичну допомогу із застосуванням трансплантації та присвячується методології досліджень права людини на медичну допомогу із застосуванням трансплантації.

Розділ 2 «Право людини на медичну допомогу із застосуванням трансплантації в Україні та зарубіжних країнах: розуміння та регламентація» розкриває генезис права людини на медичну допомогу із застосуванням трансплантації, поняття та сутність, а також конституційно-правове регулювання права людини на медичну допомогу із застосуванням трансплантації анатомічних матеріалів. Дисертантка зверталася, зокрема, до досвіду таких країн як: США (с.93), Японія, Греція, Туреччина (с.96), Іспанія, Білорусь, Польща, Естонія, Латвія (с. 173), Італія, Хорватія, Португалія (с. 177), Ізраїль (с.91), Велика Британія, Австрія (с.179), Китай, Японія (с. 188).

Розділ 3 «Реалізація права людини на медичну допомогу із застосуванням трансплантації в Україні та зарубіжних країнах» розкриває питання реалізації права людини на медичну допомогу із застосуванням трансплантації в Україні та

зарубіжних країнах, а також різних шляхів його вдосконалення та перспектив розвитку.

Висновки повністю відповідають отриманим змісту, меті та завданням дисертаційного дослідження.

Список використаних джерел складається з 265 посилань.

Водночас є дискусійними положення та зауваження щодо змісту дисертації:

1. У підрозділі 1.2. «Методологія досліджень права людини на медичну допомогу із застосуванням трансплантації», Шкляр І.В. значну увагу приділяє загальному розумінню понять «метод», «методологія» та іншим суміжним поняттям, слушно обґрунтовує використання загальнонаукових і спеціальних методів пізнання. Водночас, поза увагою дисертантки залишився аксіологічний підхід, який у дослідженні права людини на медичну допомогу із застосуванням трансплантації має важливе наукове, практичне й моральне значення.

Право людини на медичну допомогу тісно пов'язане із правом на життя і здоров'я та належить до правових цінностей, яке гарантується, захищається і охороняється державою. Зasadничим у його розумінні є низка статей Конституції України, насамперед, стаття 3 яка проголошує, що Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, а також стаття 27 (невід'ємне право на життя), стаття 28 (право на повагу до його гідності), стаття 49 (право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування).

Без ціннісного підходу неможливо виявити значення права людини на медичну допомогу із застосуванням трансплантації для збереження життя і здоров'я людини, його зв'язку із правом на гідність і недоторканність, межі й критерії припустимості й неприпустимості застосування трансплантації органів і тканин, нормативного закріплення «презумпції згоди» чи «презумпції незгоди» тощо.

Крім того, цінності іманентно пов'язані з оцінкою, між якими існують взаємні переходи. Розмірковуючи над проблемами права людини на медичну допомогу із застосуванням трансплантації до уваги необхідно брати тісний взаємозв'язок між оцінками різних сторін діяльності у реалізації та забезпеченні

права людини на медичну допомогу. Йдеться про нормативну (відповідність чинному законодавству), професійну (відповідно до стандартів і правил даної професії), операційну (набір і послідовність операцій для досягнення поставленої мети) оцінки.

Для України однією з найбільш суперечливих є проблема донорства. На Вашу думку якими цінностями слід керуватися законодавцю при нормативному закріпленні «презумпції згоди» чи «презумпції незгоди» у національному законодавстві, адже наразі на законодавчому рівні закріплена презумпція незгоди?

2. Дослідження права людини на медичну допомогу із застосуванням трансплантації з урахуванням українського та зарубіжного досвіду, поряд із зверненням до вітчизняних джерел передбачає звернення й до зарубіжних джерел. Аналіз змісту дисертаційного дослідження, його висновків, положень та списку використаних джерел (265) засвідчив, що серед значної кількості наукової літератури авторка використала джерела англійською та російською мовами. Головним чином російськомовні джерела використовувалися при аналізі історії та стану наукових досліджень права людини на медичну допомогу із застосуванням трансплантації, обґрунтуванні методології дослідження, узагальненні зарубіжного досвіду.

Попри вивчення окремих аспектів досвіду права людини на медичну допомогу із застосуванням трансплантації у зарубіжних країнах, під час прилюдного захисту хотілось б почути відповіді на наступні питання:

1) Яких висновків і положень вдалося дійти, використовуючи зарубіжні (англомовні) джерела?

2) Досвід яких зарубіжних країн у сфері реалізації права людини на медичну допомогу із застосуванням трансплантації заслуговує на увагу та може бути запозиченим в Україні?

3. Євроінтеграційний поступ України іманентно пов'язаний із запровадженням і неухильним дотриманням європейських стандартів прав людини загалом, рішень ЄСПЛ, зокрема. У підрозділі 3.2. «Відповідальність за порушення у сфері реалізації права людини на медичну допомогу із застосуванням трансплантації» на с.169

Шкляр І.В. звертається до рішення ЄСПЛ у справі «Петрова проти Латвії» № 4605/05 від 24 червня 2014 р. та вказує на важливість рішення суду з приводу можливості та необхідності застосування цивільно-правової відповідальності у формі відшкодування шкоди позивачу.

У зв'язку з цим виникає питання: на Вашу думку, які ще справи, що розглядалися ЄСПЛ мають суттєве значення у розумінні й тлумаченні права людини на медичну допомогу із застосуванням трансплантації?

4. Дисертантка у підрозділі 3.3. під час дослідження вдосконалення реалізації права людини на медичну допомогу із застосуванням трансплантації зазначила про можливість зберегти перинатальні тканини (пуповина, плацента, пуповинна кров) згідно міжнародних стандартів в першому в Україні Кріобанку Інституту клітинної терапії. У майбутньому, при потребі, збережені препарати стовбурових клітин можна використати у лікуванні різних хвороб та реабілітації. Проте, не зазначені аспекти проблематики його діяльності з метою проведення окремих наукових досліджень, розробки нових методик лікування різних захворювань, розвитку трансплантації анатомічних матеріалів людині. Дане положення може бути предметом наукової дискусії. Доречно було обґрунтувати власну думку дисертанта щодо цього в тексті дисертації.

При цьому, висловлені зауваження та побажання відображають особисту думку і не впливають на загальну, позитивну оцінку дисертації Шкляр Іванни Володимирівни «Право людини на медичну допомогу із застосуванням трансплантації: український та зарубіжний досвід».

Висновок щодо відсутності (наявності) порушення академічної доброчесності. У ході вивчення дисертаційного дослідження випадків виявлення порушення дисертанткою Шкляр Іванною Володимирівною академічної доброчесності зафіксовано не було.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.

Отже, дисертаційне дослідження Шкляр Іванни Володимирівни – завершене.

1. Наукові результати вирішують визначені наукові завдання. Дисертація на тему: «Право людини на медичну допомогу із застосуванням трансплантації:

український та зарубіжний досвід», містить науково обґрунтовані результати, що відрізняються новизною в постановці та вирішенні проблем забезпечення конституційного права людини на отримання медичної допомоги із застосуванням трансплантації анатомічних матеріалів людини.

2. Дисертація Шкляр Іванни Володимирівни на тему: «Право людини на медичну допомогу із застосуванням трансплантації: український та зарубіжний досвід» за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною значимістю здобутих результатів відповідає спеціальності 081 Право та вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 261 (із змінами та доповненнями від 3 квітня 2019 р. №283), Наказу Міністерства освіти і науки України №40 від 12 січня 2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 12 липня 2019р.) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44), а її автор – Шкляр Іванна Володимирівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

доктор юридичних наук, професор,

Запорізький національний
університет

Лариса УДОВИКА

Германчук
проректор

Александр БОКДАР